

Per **Joana Cursach**
Dibuixos de **Cati Artigues**

Euphorbia fontqueriana Greuter (*Euphorbiaceae*) és una planta endèmica de l'illa de Mallorca, que es coneix a una única localitat a la serra de Tramuntana, al massís del Massanella. Ocupa clars de matollars de muntanya i vessants pedregosos, entre 1000 i 1200 metres d'altitud, i comparteix hàbitat amb altres espècies endèmiques de restringida àrea de distribució com són *Chaenorhinum rodriguezii* (Porta) L. Sáez & Vicens (*Scrophulariaceae*), *Arenaria bolosii* (Cañig.) L. Sáez & Rosselló (*Caryophyllaceae*) i *Euphorbia maresii* ssp. *balearica* (Willk.) Malag. ex Molero, Mus, Rosselló & Marès (*Euphorbiaceae*). Aquesta reduïda àrea de distribu-

vorisme. Floreix a finals de primavera, i les seves flors es reuneixen en una estructura característica, que funciona com a una unitat, que rep el nom de ciati. Un ciati consta d'una flor central femenina i varies flors masculines reduïdes a un únic estam, envoltat per un conjunt de bràctees (fulla a l'axil·la de la qual s'origina una flor o una inflorescència) portador de glàndules nectaríferes. Les glàndules nectaríferes d'*E. fontqueriana* són de color porpra, de manera que en època de floració l'espècie no passa desapercebuda, i tenen forma de croissant, amb unes banyes formades per apèndixs plans espatulats de color groc. Els ciatis es disposen en inflorescències tipus cima, és a dir, la branca principal té un creixement limitat i remata en un ciati, així com els eixos secundaris successius. Les bràctees del primer nivell d'esbrancament són semblants a les fulles de la tija, però més grans. Habitualment, es donen fins a 3 nivells d'esbrancament, d'entre 1 i 5 branques a cada nivell. El fruit és en forma de càpsula, un fruit sec dehiscent a la maduresa, de fins a 5 mm de llargària, que conté un màxim de 3 llavors llises o lleugerament rugoses. Com és característic de les espècies d'aquest gènere, les llavors presenten carúncula, una excrescència rica en lípids que contribueix a la dispersió per formigues. Donada la situació crítica de l'espècie, el Servei de Protecció d'Espècies

de la Conselleria de Medi Ambient, Agricultura i Pesca, ha dut a terme la creació d'una nova població al vessant sud del Puig Major (tardor de 2014). A més, des de l'Àrea de Botànica de la UIB s'està fent un estudi de l'estat demogràfic i de la biologia de l'espècie a fi d'aportar dades valuoses dirigides a la millora del coneixement de l'estat de conservació i estratègies de gestió.

Euphorbia fontqueriana

ció i el fet que el nombre d'individus que conformen la població sigui molt petit (menys de 1500) fa que l'espècie sigui catalogada en Perill Crític d'Extinció (BOIB núm. 131, 26 d'octubre de 2017). Es tracta d'una planta perenne de pocs centímetres d'alçada, que consta d'un rizoma del qual brosten unes poques branques –en la majoria dels casos, 1 o 2– de menys d'un pam

–generalment, de 5-10 cm–, de tonalitats vermelloses i freqüentment ajagudes al terra. Les fulles són glauques, sèssils, enteres, sub-orbiculars, i acaben amb un petit acumen que es dirigeix cap avall. Les tiges i les fulles, quan es trenquen, desprenen una lletrada –tret característic de les espècies d'aquesta família–, fet que es relaciona amb una defensa química contra l'herbi-

Branca d'*Euphorbia fontqueriana* en flor (els ciatis fan 3-5 mm de diàmetre). Als ciatis del darrer nivell (els que s'observen en posició més perifèrica), s'aprecien els estigmes de la flor femenina. Els 5 ciatis centrals estan coberts d'una làmina d'aigua, després d'un fenomen de pluja (maig de 2018, J. Cursach).

Branca d'*Euphorbia fontqueriana* en flor (els del tercer nivell) i fruit (i els del segon nivell) (els ciatis fan 3-5 mm de diàmetre) (maig de 2017, J. Cursach).

Branca d'*Euphorbia fontqueriana* en flor (els ciatis fan 3-5 mm de diàmetre). Als dos ciatis centrals s'observen les flors masculines (estams) madures. La lluentor de les glàndules nectaríferes indica que estan secretant nèctar (maig de 2017, J. Cursach).

Individu d'*Euphorbia fontqueriana* amb dues branques en estat vegetatiu (la branca més llarga de l'individu fa 3 cm aprox.) (juliol de 2017, J. Cursach)